

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Андрій КИРИЧЕНКО

«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економічна історія України

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітня програма	Історія та археологія
Факультет	Економічний

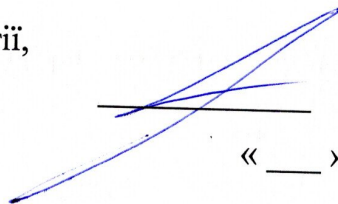
Робоча програма навчальної дисципліни «Економічна історія України» для здобувачів першого освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 032 «Історія та археологія».

Укладач: Світлана Орлик, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи

Василь ОРЛИК

« ___ » _____ 2024 р.

Декан економічного факультету

Наталія ШАЛІМОВА

« ___ » _____ 2024 р.

Орлик С. В.
ЦНТУ, 2024 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 7	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки	Професійної підготовки
Загальна кількість годин – 210	Спеціальність: 032 Історія та археологія	Рік підготовки:
		2-й
	Освітня програма: Історія та археологія	Семестр: 3-й
Тижневих годин навчання: аудиторних – 6,8 самостійної роботи студента – 8	Освітній рівень: Перший (бакалаврський)	Лекції
		32 год.
		Практичні, семінарські
		64 год.
		Самостійна робота
		114 год.
Вид контролю:		
іспит		

Мова навчання: **Українська**

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами системними теоретичними знаннями з економічної історії; формування системи знань суті історичних процесів економічного розвитку українських земель на мікро-, мезо-, макро- і глобальному рівнях; вивчити конкретні форми становлення, розвитку і функціонування економічних систем у різні історичні епохи з урахуванням національних, природних, політичних та інших особливостей, включаючи визначення її місця та ролі у міжнародній економіці.

В ході вивчення курсу здобувачі мають отримати систему знань з порівняльного історико-економічного аналізу моделей розвитку вітчизняного господарського досвіду минулих поколінь у різних епохах щодо розвитку господарських занять, господарських форм і відносин на етнічних українських землях від найдавніших часів до сьогодення.

Завдання вивчення дисципліни:

- сприяти формуванню історичного мислення, вміння виявляти історичну обумовленість подій і явищ;
- сприяти удосконаленню оволодіння навичками комплексної роботи з різними типами історичних джерел та історичних наукових праць, пошуку і систематизації інформації як основи навчального процесу;
- формування цілісного бачення історії економіки, знань щодо зміни форм господарського розвитку в історичній послідовності, напрямів цих змін, зв'язку сучасних господарських форм та їх історичних аналогів, економічної політики з господарським досвідом попередніх поколінь;
- опанування навичками використання історико економічної інформації, методу історико-економічного аналізу процесів і явищ економічного життя суспільства в його історичному, альтернативному (багато варіантному) розвитку, дослідження довготривалих процесів розвитку, розкриття причинно-наслідкових зв'язків;
- формування у здобувачів вищої освіти принципів економічного мислення, надання йому реалізму, історизму та масштабності;
- вдосконалення вмінь щодо методики усних виступів і повідомлень, дискусій, письмового викладу матеріалу, захисту реферативних робіт.

Вивчення курсу спрямоване на формування таких **компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 13. Здатність використовувати знання у сфері економічних аспектів історичного розвитку, нумізматики та історії грошового обігу.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 15. Вміти використовувати знання у сфері економічних аспектів історичного розвитку, нумізматики та історії грошового обігу.

Методами вивчення курсу є лекційні і практичні заняття, а також самостійна робота здобувачів вищої освіти I рівня (підготовка до практичних занять, модульних контрольних робіт та іспиту) з допомогою опрацювання рекомендованої літератури та джерел, методичного забезпечення.

2. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Стародавня та середньовічна доба.

Тема 1. Предмет, метод курсу "Економічна історія України"

1. Предмет дослідження курсу. Місце економічної історії в системі наук.

2. Джерела та історіографія економічної історії України.

3. Теоретико-методологічні та джерелознавчі проблеми економічної історії України.

4. Застосування термінів і понять в економічній історії.

5. Критерії періодизації курсу.

Тема 2. Господарство первісних племен та греко-скіфська доба.

1. Найдавніший період історії України. Зародження та становлення відтворювальної економіки.
  - 1.1. Привласнююча економіка палеоліту та мезоліту.
  - 1.2. Господарство доби неоліту та енеоліту.
  - 1.3. Економіка доби бронзи.
2. Господарство Скіфії.
  - 2.1. Господарство племен Степової Скіфії VI-III ст. до р.х.
  - 2.2. Господарство племен Лісостепу VII-III до р.х.
3. Господарство античних держав Північного Причорномор'я.

Тема 3. Сарматська доба та економічний розвиток ранніх східнослов'янських племен.

1. Господарство сарматських племен.
2. Господарство пізньоскіфських племен.
3. Господарство племен зарубинецької та київської археологічних культур.
4. Економічний розвиток племен черняхівської культури.

Тема 4. Господарське влаштування середньовічної держави Русь.

1. Онови феодальної системи господарства Русі.
2. Сільське господарство та промисли.
3. Ремесла та розвиток міст.
4. Фінанси, податі, грошовий обіг та торгівля.

Тема 5. Економічні процеси в Галицько-Волинській Русі

1. Ординська навала на Русь.
  - 1.1. Економічні наслідки монгольського завоювання.
  - 1.2. Модернізація управління економікою українських земель у складі Золотої Орди.
2. Формування території та склад суспільства Галицько-Волинській Русі.
3. Початок формування фільваркової системи організації сільського господарства.
4. Розвиток міст, ремесла та промислів. Цехова система організації ремесла.
5. Розвиток внутрішніх економічних зв'язків і зовнішньої торгівлі.
6. Особливості грошового обігу.
7. Загарбання українських земель іноземними державами та їхня економічна політика.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Нова історія України

Тема 6. Економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647р.)

1. Основні тенденції економічного розвитку. Фільварки, торгівля а митна справа
2. Економіка українського села. Селянські дворогосподарства
3. Соціально-економічні відносини в українському місті.
4. Зародження мануфактури.
5. Південна колонізація та розвиток козацького господарства.

Тема 7. Економіка козацької України (1648 -1676р.)

1. Економічна політика Б. Хмельницького та його наступників.
2. Зміни в структурі соціально-економічних відносин.
3. Види та форми господарсько-економічної діяльності.
4. Торгівля, фінанси й грошовий обіг.

Тема 8. Господарство в умовах панування феодальної системи (кінець XVII–XVIII ст.).

1. Економічний стан Лівобережної України в часи Гетьманщини. Економічна політика Петра I та її вплив на економіку України.
2. Остаточне закріпачення селян у Лівобережній Україні у другій половині XVIII ст. та економічні наслідки. Поглиблення майнового і соціального розшарування селян та козаків.
3. Колонізація вільних земель.
4. Розвиток промисловості, торгівлі та міст.
5. Чумацька і ярмаркова торгівля.

Тема 9. Криза феодально-кріпосницької системи кінця XVIII – першої пол. XIX ст.

1. Урбаріальна реформа 1767р. (Закарпаття) та селянські реформи 1780р. (Північна Буковина), 1782 р. (Східна Галичина).
2. Аграрна реформа 1848 р. у Західній Україні: економічні передумови, суть, результати.
3. Розвиток ремесел, мануфактур і промислів західноукраїнських земель.
3. Розвиток товарно-грошових відносин у сільському господарстві.
4. Торгівлі та транспортна інфраструктура.

Тема 10. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.

1. Розвиток промисловості в умовах індустріалізації в Наддніпрянській Україні.
2. Економічні та фінансові реформи 60-70-х рр. XIX ст. у Наддніпрянській Україні: селянська, фінансова та їх економічне значення.
3. Економічна політика імперського уряду. Промисловий переворот.
4. Розвиток банків і кредиту у Наддніпрянській Україні.

5. Особливості економічного розвитку Східної Галичини та Північної Буковини.
6. Банки і кредит на західноукраїнських землях.

Тема 11. Економічне становище Наддніпрянської України на початку ХХ ст.

1. Економічна криза 1900-1903 рр.
2. Столипінська аграрна реформа та її наслідки в Україні.
3. Аграрне перенаселення та шляхи його подолання. Зростання еміграційних процесів.
4. Розвиток промисловості в умовах індустріалізації. Концентрація промисловості та зростання монополістичних об'єднань. Іноземний капітал.
5. Кооперативний рух, його значення для господарства України.
6. Фінанси, банки і кредит. Банківсько-кредитна система.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Новітня історія України.

Тема 12. Економічне становище українських земель у період Першої світової війни.

1. Фінансування військових витрат.
2. Занепад економіки та сільського господарства. Політика російського уряду відносно інвесторів ворогуючих держав.
3. Збільшення податків (мита) та введення додаткових військових податків. Занепад торгівлі та підприємницької активності. Криза трудових ресурсів.
4. Фінансова політика російського уряду на окупованих територіях Східної Галичини та Північної Буковини (1914-1917рр.): митна, податкова, грошово-кредитна, бюджетна.
5. Стан економіки та сільського господарства на окупованих росією західноукраїнських земель. Наростання продовольчої кризи.

Тема 13. Господарство України у міжвоєнний період.

1. Економічні програми національних урядів України (Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР).
3. Становлення радянської системи господарювання (1917–1921 рр.). Політика «воєнного комунізму» та специфіка її здійснення в Україні (1919–1921 рр.).
4. Голод 1921-1923 р.
5. Нова економічна політика і відбудова народного господарства України в 20-х роках. Згорання НЕПу.
4. Індустріалізація народного господарства (1928–1937 рр.). Формування сталінської командно-адміністративної системи управління економікою.
5. Суцільна колективізація та її вплив на стан сільського господарства.
5. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні та його наслідки.
6. Підсумки економічного розвитку України в 1917–1937 рр.
7. Розвиток господарства західноукраїнських земель.

Тема 14. Економіка України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови (1939–1950 рр.).

1. Мілітаризація радянської економіки в 1939-1941рр.
2. Соціально-економічні наслідки приєднання західноукраїнських земель до УРСР.
3. Перебудова народного господарства України на воєнний лад.
4. Окупаційна політика фашистського режиму. Економічна експлуатація українських земель.
5. Втрати господарства і населення України в роки Другої світової війни.
6. Відбудова народного господарства. Голод 1946–1947 рр.
7. Грошова реформа 1947 р.
8. Соціалістична індустріалізація на західноукраїнських землях.

Тема 15. Господарський розвиток України в 1950–1980-і роки.

1. Економіка України в добу десталінізації (1956-1965 рр.).
2. Диспропорційний розвиток радянської економіки, її затратний характер. Зміст і причини застійних явищ в соціально-економічному розвитку в 1970-х – першій половині 1980-х рр.
3. Спроби реформування господарської системи в другій половині 1980-х років та їх невдача.
4. Зовнішньоекономічна діяльність Української РСР.
5. Розвиток транспорту і мереж сполучення.
6. Соціально-економічне становище УРСР у період перебудови. Спроби М. Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови і гласності.
7. Економічні наслідки Чорнобильської катастрофи.

Тема 16. Економіка незалежної України.

1. Стратегія, концепції та етапи ринкової трансформації національної економіки.
2. Розвиток агропромислового комплексу.
3. Формування національної бюджетно-податкової, валютно-грошової та банківсько-кредитної системи. Грошова реформа 1996 р.
4. Внутрішня та зовнішня торгівля.
5. Роль і місце господарства України в світовому економічному розвитку. Інтеграція економіки України до ЄС.
6. Вплив російсько-української війни на економіку України (2014-2023рр.).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усьо го	у тому числі		
л		п	с.р.	
1	2	3	4	5
Семестр III				
Модуль 1. Стародавня та середньовічна доба				
Тема 1. Предмет, метод курсу "Економічна історія України"	13	2	4	7
Тема 2. Господарство первісних племен та греко-скіфська доба.	13	2	4	7
Тема 3. Сарматська доба та економічний розвиток ранніх східнослов'янських племен.	13	2	4	7
Тема 4. Господарське влаштування середньовічної держави Русь.	13	2	4	7
Тема 5. Економічні процеси в Галицько-Волинській Русі.	13	2	4	7
Модуль 2. Нова історія України				
Тема 6. Економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647р.)	13	2	4	7
Тема 7. Економіка козацької України (1648 -1676р)	13	2	4	7
Тема 8. Господарство Наддніпрянської України в умовах панування феодальної системи (XVII–XVIII ст.)	13	2	4	7
Тема 9. Криза феодально-кріпосницької системи кінця XVIII - першої пол. XIX ст.	13	2	4	7
Тема 10. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.	13	2	4	7
Тема 11. Економічне становище Наддніпрянської України на початку XX ст.	13	2	4	7
Модуль 3. Новітня історія України				
Тема 12. Економічне становище українських земель у період Першої світової війни.	13	2	4	7
Тема 13. Господарство України у міжвоєнний період.	14	2	4	8
Тема 14. Економіка України в роки Другої світової війни та повосної відбудови (1939–1950 рр.)	13	2	4	7
Тема 15. Господарський розвиток України в 1950–1980-і роки.	13	2	4	7
Тема 16. Економіка незалежної України.	14	2	4	8
Усього годин	210	32	64	114

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	К-ть год.
1.	Тема 1. Предмет, метод курсу "Економічна історія України"	4
2.	Тема 2. Господарство первісних племен та греко-скіфська доба.	4
3.	Тема 3. Сарматська доба та економічний розвиток ранніх східнослов'янських племен.	4
4.	Тема 4. Господарське влаштування середньовічної держави Русь.	4
5.	Тема 5. Економічні процеси в Галицько-Волинській Русі.	4
6.	Тема 6. Економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647р.)	4

7.	Тема 7. Економіка козацької України (1648 -1676р)	4
8.	Тема 8. Господарство Наддніпрянської України в умовах панування феодальної системи (кінець XVII–XVIII ст.).	4
9.	Тема 9. Криза феодально-кріпосницької системи кінця XVIII - першої пол. XIX ст. та розвиток капіталістичних відносин другої половини XIX ст. – початок XX ст. на західноукраїнських землях що в ходили до скраду Австрійської (Австро-Угорської імперії).	4
10.	Тема 10. Економічне становище Наддніпрянської України на початку XX ст.	4
11.	Тема 11. Економічне становище Наддніпрянської України на початку XX ст.	4
12.	Тема 12. Економічне становище українських земель у період Першої світової війни.	4
13.	Тема 11. Господарство України у міжвоєнний період.	4
14.	Тема 12. Економіка України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови (1939–1950 рр.)	4
15.	Тема 13. Господарський розвиток України в 1950–1980-і роки.	4
16.	Тема 14. Економіка незалежної України.	4
17.	Разом	64

6. Самостійна робота.

Для опанування матеріалу дисципліни «Економічна Історія України» окрім лекційних, практичних занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з довідковими матеріалами.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Підготовка до проміжного й підсумкового контролю.

5. Опрацювання окремих розділів програми, які не розглядаються під час аудиторних занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет, метод курсу "Економічна історія України"	7
2	Тема 2. Господарство первісних племен та греко-скіфська доба.	7
3	Тема 3. Сарматська доба та економічний розвиток ранніх східнослов'янських племен.	7
4	Тема 4. Господарське влаштування середньовічної держави Русь.	7
5	Тема 5. Економічні процеси в Галицько-Волинській Русі.	7
6	Тема 6. Економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647р.)	7
7	Тема 7. Економіка козацької України (1648 -1676р)	7
8	Тема 8. Господарство Наддніпрянської України в умовах панування феодальної системи (кінець XVII–XVIII ст.).	7
9	Тема 9. Криза феодально-кріпосницької системи кінця XVIII - першої пол. XIX ст. та розвиток капіталістичних відносин другої половини XIX ст. – початок XX ст. на західноукраїнських землях що в ходили до скраду Австрійської (Австро-Угорської імперії).	7
10	Тема 10. Економічне становище Наддніпрянської України на початку XX ст.	7
11	Тема 11. Економічне становище Наддніпрянської України на початку XX ст.	7
12	Тема 12. Економічне становище українських земель у період Першої світової війни.	7

13	Тема 11. Господарство України у міжвоєнний період.	8
14	Тема 12. Економіка України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови (1939–1950 рр.)	7
15	Тема 13. Господарський розвиток України в 1950–1980-і роки.	7
16	Тема 14. Економіка незалежної України.	8
	Разом	114

7. Індивідуальні завдання.

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачем вищої освіти самостійно і не входять у його тижневе аудиторне навантаження. Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких складається на кафедрі і затверджується завідувачем кафедри.

До індивідуальних завдань можна віднести наступні види навчальної діяльності: написання рефератів, виконання проблемно-пошукових завдань, підготовка до виступів на конференціях, участь в олімпіадах.

7.1. Орієнтовна тематика рефератів.

1. Джерела та історіографія економічної історії України.
2. Кліометрика як міждисциплінарна галузь наукових досліджень.
3. Започаткування «нової економічної історії».
4. Палеоліт на теренах України.
5. Економіка Мезоліту.
6. Виникнення відтворювального господарства на території України.
7. Північна смуга України – від скотарства до рільництва.
8. Торгівля й зародження товарно-грошових відносин у Степовій Скіфії.
9. Види господарської діяльності сарматських племен.
10. Особливості господарства пізньосківських племен.
11. Структура пізньосківського господарства та його особливості.
12. Феномен «Малої Скіфії» на Нижньому Дніпрі.
13. Розвиток основних галузей економіки Малої Скіфії: землеробство, скотарство, домогосподарства і ремесла, охота та рибальство.
14. Розвиток сільського господарства племен зарубинецької та київської арх. культур.
15. Металургійний центр на околиці м. Умань пізньозарубинецького часу – свідчення масштабного ливарного та залізообробного виробництва.
16. Розвиток промислів та торгівлі (внутрішньої і зовнішньої) племен черняхівської культури.
17. Особливості агротехніки землеробства середньовічної держави Русь.
18. Торгівля та купецтво середньовічної держави Русь.
19. Економічний розвиток м.Київ.
20. Економічний розвиток м.Чернігова.
21. Переяслав - третє визначне місто південної Руської землі.
22. Розвиток податкової системи середньовічної держави Русь.

23. Фінанси та грошова система середньовічної держави Русь.
24. Розвиток ювелірної галузі промисловості середньовічної держави Русь.
25. Розвиток сільського господарства на основі феодалного землеволодіння та удільної роздробленості Галицько-Волинської держави.
26. Розвиток ремесел та зброярства Галицько-Волинській Русі.
27. Грошовий обіг на Галицько-Волинських землях.
28. Містобудування, кам'яне будівництво замків та інших об'єктів – як галузь матеріального виробництва.
29. Економічний розвиток столяного града Галицько-Волинській Русі – Володимира.
30. Економічний розвиток українських земель у складі Польського Королівства та Великого князівства Литовського (друга половина XIV – XV ст.).
31. Основні тенденції економічного розвитку українських земель у складі Речі Посполитої.
32. Економічний розвиток українських міст у складі Речі Посполитої.
33. Економіка українського села. Селянські дворогосподарства періоду Речі Посполитої.
34. Види та форми господарсько-економічної діяльності Української козацької держави.
35. Торгівля, фінанси й грошовий обіг Української козацької держави.
36. Кримський ханат – остання степова імперія на території України.
37. Порівняльний аналіз розвитку ринкової економіки українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій в другій половині XIX ст. – на початку XX ст.
38. Розвиток ринкової економіки України в другій половині XIX – на початку XX ст. (регіон, галузі господарства за вибором студента).
39. Аграрна реформа 1848 р. у Східній Галичині та Північні Буковині: економічні передумови, суть, результати.
40. Економічні та фінансові реформи 60-х рр. XIX ст. у Наддніпрянській Україні: селянська, фінансова та їх історико-політичне значення.
41. Столипінська аграрна реформа та її економічні та соціальні наслідки в Україні.
42. Вплив Першої світової війни на економіку українських земель.
43. Наростання продовольчої кризи в Наддніпрянській Україні в роки Першої світової війни.
44. Економічна програма гетьманату Павла Скоропадського.
45. Економічна політика національних урядів УНР доби Центральної Ради.
46. Розвиток сфер і галузей народного господарства України, державної економічної політики за умов командно-адміністративної системи (сфера і галузь господарства, хронологічні рамки за вибором студента).
47. Соціально-економічні складники радянізації західноукраїнських земель 1939–1941 рр.
48. Соціально-економічне становище українських земель під владою нацистів та їхніх союзників.
49. Економічні та соціальні наслідки голоду 1946-1947 рр. для України.

50. Історико-економічний аналіз грошових реформ радянської влади.
51. Роль і місце господарства України в народногосподарському комплексі СРСР.
52. Економічне становище України в роки правління Леоніда Брежнєва та його наступників (1964–1985 рр).
53. Економічні проблеми в Україні в горбачовський період (1985–1991 рр.).
54. Становлення національної економічної політики незалежної України.
55. Земельна реформа в незалежній Україні: завдання, етапи, результативність.
56. Розвиток підприємництва в Україні в умовах перехідної економіки від соціалістичної до ринкової.
57. Становлення національної фінансової, грошово-банківської системи в Україні.
58. Інтеграція економіки незалежної України у світовий ринок.
59. Співпраця України з міжнародними економічними організаціями (МВФ, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку).
60. Ринкова трансформація в Україні: здобутки, труднощі, уроки економічного розвитку.
61. Економічне співробітництво України з країнами Європейського Союзу, США, Азії та Африки (країна або регіон за вибором студента).
62. Економічне становище України в умовах російсько-української війни.

8. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні (розповідь, пояснення, лекція та їх різновиди);
- наочні (показ та його різновиди: ілюстрування, демонстрування);
- практичні (завдання, аналіз архівного документу та ін.);
- методи контролю та самоконтролю (побіжне самостереження, усне опитування, практичні роботи, письмові роботи, тести).

8.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. Словесні методи навчання: бесіда, пояснення, розповідь, ознайомча лекція, лекція з елементами дискусії.
2. Робота з навчальним посібником тощо.
3. Наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування.
4. Практичні методи навчання: практичні заняття у вигляді презентацій ідей, робота в Інтернет мережі; схем-опор, тез, порівняльних таблиць та графіків.

8.2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи формування пізнавальних інтересів (метод створення ситуації новизни навчального матеріалу, опори на життєвий досвід, дискусії, диспути тощо).
2. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

8.3. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: метод усного опитування, письмовий контроль, тестові методи перевірки знань, програмований контроль, екзамен.

Методи контролю.

На різноманітних етапах навчання використовуються різноманітні види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий, а також форми його організації.

Попередній контроль спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з предмету чи розділу, який буде вивчатися.

Поточний контроль здійснюється в повсякденній роботі з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення прогалин у знаннях студентів.

Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань здобувачів вищої освіти.

Підсумковий контроль проводиться в кінці семестру, навчального року тощо.

За формами контроль поділяється на **індивідуальний, груповий і фронтальний.**

У навчальному процесі в різноманітних поєднаннях використовуються методи **усного, письмового, практичного, машинного контролю і самоконтролю** студентів.

Усне опитування здійснюється в індивідуальній і фронтальній формах.

Мета **усного індивідуального контролю** – виявлення вчителем знань, умінь і навичок окремих студентів. **Усний фронтальний контроль** (опитування) вимагає серії логічно пов'язаних між собою питань за невеликим обсягом матеріалу.

Письмовий контроль буває індивідуальним, коли окремим студентам пропонуються контрольні роботи.

Методи самоконтролю. Суттєвою особливістю сучасного етапу удосконалення самоконтролю за ступенем засвоєння навчального матеріалу, уміння самостійно знаходити допущені помилки, неточності, а також спосіб усунення виявлених недоліків.

9. Критерії та засоби оцінювання

Види контролю: поточний, рубіжний та підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: 3 семестр (осінній) – екзамен.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі у формі екзамену – складає 30 балів.

Оцінку підсумкового **семестрового контролю у формі екзамену** становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового екзамену. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового екзамену робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»). Контроль проводиться за результатами виконаних індивідуальних, тестових, та контрольних завдань, а також за результатами відвідуваності занять.

Критерії оцінки екзамену:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни «Економічна історія України»

Поточне тестування та самостійна робота																Екзам-мен	Всього
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	40	100
3	3	3	4	5	3	4	3	4	4	5	3	4	4	3	5		

T1, T2, T3... – навчальні тижні

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені **Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ** <http://surl.li/vtidyn>

10. Методичне забезпечення.

Включає навчально-методичний комплекс з дисципліни, рекомендована обов'язкова та додаткова література, конспект лекцій, методичні вказівки до виконання практичних робіт. Наповнення відповідного розділу в системі Moodle.

11. Рекомендовані джерела та література.

Базова

1. Білоцерківський В.Я. Історія України : навч. посіб. Харків: «ОВС», 2007. 576 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000579>
2. Бойко О.Д. Історія України: підручник. К.: Академвидав, 2016. 720 с. URL : https://ftfsite.ru/wp-content/files/istorija_ukrajiny_bojko.pdf
3. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. Київ: Вища шк., 1994. 539 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000344>
4. Гуржій О., Реєнт О., Шапошнікова Н. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII – початок ХХ ст.). Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. 364 с.
5. ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т.Балабушевич, В.Баран та ін. К.: Ніка-Центр, 2011. Т.1. 696 с. URL : <http://surl.li/rxykmx>
6. ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: Навч. посібник / Уперенко М. О., Кузнєцов Е.А., Парієнко Г. К. та ін. Одеса, 2005.
7. Історія України / за заг. ред. В.Смолія. К., 1997. 416 с.
8. Завадський Й., Осовська Т., Юшкевич О. Економічний словник. К., 2006. URL: <http://surl.li/uzqwab>
9. Кравчук Ю.Б. ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ: Навч. посібник для студентів напряму підготовки «Економіка і підприємництво». Харків, ХНУВС, 2014. 223 с. URL <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/86>
10. Злупко С. М. ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. Навч. Посібн. К., 2006. 367 с.
11. Лазарович М. ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ: Навч. пос. Київ, 2008. 431 с.
12. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ і світу: підручник. Київ, 1999. 737 с.
13. Литвин В. Історія України: підручник. К.: Наукова думка, 2009. 821 с.
14. Орлик В.М, Орлик С.В. Теоретико-методологічні та джерелознавчі проблеми ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ. Універсум історії та археології. 2019. Дніпро. Том. 2 (27) Вип 2. С.5-27. Doi: 10.15421/26190201 URL: <http://uha.dp.ua/index.php/UHA/article/view/49> .
15. Соціальна та економічна історія України: від найдавніших часів до середини XVII ст.: навч. посіб. / Л. В.Баличева, Л. Е.Добрунова та ін. Харків, 2019. 125с. URL: <http://surl.li/jfideu>
16. Соціальна та економічна історія України: від середини XVII до початку ХХ ст.: навчальний посібник / Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, Н. Л. та ін.. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 166 с.
17. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій

до становлення індустріального суспільства / Під ред. Б.Д. Лановика. К., 1994. 368 с/

Додаткова

18. Білецький Л. Руська правда й історія її тексту. Вінніпег, 1993. URL : <http://litopys.org.ua/bilets/bil.htm>
19. Васюта І. К. Галицько-волинське село між світовими війнами. Львів, 2010. 507с.
20. Власюк І. М. Економічні наслідки Столипінської аграрної реформи на Правобережній Україні (1906-1914 рр.). Український селянин. 2006. Вип. 10. С. 32-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrse1_2006_10_10
21. Козацькі січі : (нариси з історії українського козацтва XVI-XIX ст.). / редкол.: В. Смолій (відп. ред.) та ін. Київ; Запоріжжя, 1998. 51 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001468>
22. Колективізація і голод на Україні (1929 - 1933). Збірник документів і матеріалів. К., 1992. 728 с. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001963>
23. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. К., 1993. 280 с. URL : <http://resource.history.org.ua/item/0007488>
24. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993. 658 с. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002861>
25. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об'єднаної Європи. К., 2018. 232с.
26. Мірущенко О. Економічний розвиток Запорозьких Вольностей періоду Нової Січі. К., 2015. 456 с.
27. Молчанов В.Б. Вплив селянської реформи 1861 р. на добробут населення України. Проблеми історії України XIX – початку XX ст. 2011. Вип. 18. С. 95 – 104. URL : http://resource.history.org.ua/publ/xix_2011_18_95
28. Орлик В. Нумізматичні свідчення торговельних та військових зв'язків руських земель Великого князівства Литовського з державою Тевтонського ордену в Пруссії. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка*. Серія: Історія. 1 (136). 2018. С. 54–59. URL: <http://surl.li/pigspv>
29. Орлик В.М. Податкова політика Російської імперії в Україні в дореформений період: монографія. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2007. 631с.
30. Орлик С. Мародерство, грабежі і розбій під час російської окупації Східної Галичини та Північної Буковини в роки Першої світової війни. *Український історичний журнал*. 2022. №2. С.4-16. URL: http://uhj.history.org.ua/doc/UIJ_2022_2_3
31. Орлик С. Банківська система Галичини й Буковини в період російської окупації в роки Першої світової війни. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2018. Спец. випуск 3. С. 223–230.
32. Орлик С. В. Військовий податок в Наддніпрянській Україні в роки Першої світової війни. *Часопис української історії*. Київ, 2016. Вип. 33. С. 27–33.
33. Орлик С. В. Українське повітове місто і Велика війна: продовольчі проблеми та ріст цін. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст*. Київ: Інститут історії України, 2014. Випуск 23. С. 114–133. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/124645>.

34. Орлик С. Економічне становище та податна здатність селян Галичини і Буковини в період російської окупації в часи Першої світової війни. *Український селянин*. 2017. №18. С.93–99. URL: <https://ukr-selianyn-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2177/2257>
35. Орлик С. Фінансова політика російського окупаційного режиму в Галичині та Буковині в роки Першої світової війни (1914-1917 рр.): дис. ... док. іст. наук: 07.00.02. К., 2018. 806 с. URL: <http://surl.li/szkhus>
36. Орлик С.В. Оподаткування нерухомого майна в Наддніпрянській Україні на передодні та в роки Першої світової війни. *Етнічна історія народів Європи. Зб. наук. праць Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка*. Київ, 2016. Вип. 48. С. 24–30.
37. Орлик С.В. Правові джерела з історії податкової політики уряду Російської імперії в роки Першої світової війни. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія «Історичні науки»*. 2019. Вип. 7. С.160–182. Doi: 10.31470/2518-7600-2019-7-160-182 URL : <https://sdc-journal.com/index.php/journal/article/view/232/180>.
38. Орлик С.В. Розмінні марки та казначейські знаки у грошовому обігу в Україні в період Першої світової війни. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць*. К.: Інститут історії України, 2015. Число 26–27. С. 141–148.
39. Орлик С. Зміни обсягів золотого запасу Державного банку Російської імперії напередодні та під час Першої світової війни. *Український історичний журнал*. 2021. №6 (579), 99 – 112. <https://orcid.org/0000-0002-6280-9273> URL: <http://surl.li/lfroiz>
40. Орлик, С. Фінансові обмеження у Російській імперії під час Першої світової війни для інвесторів німецького, австрійського, угорського, турецького та болгарського підданства, які проживали на українських землях. *Науковий вісник ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: історичні науки*. 2024. Вип.65. С. 80-94. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/855/759>
41. Реєнт О. П. Столипінська аграрна реформа: основні події, періодизація, особливості, наслідки. *Український селянин*. 2006. Вип. 10. С. 6-16. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrsel_2006_10_3
42. Реєнт О.П. Велика реформа 1861 р.: погляд із XXI століття. Проблеми історії України XIX – початку XX ст. 2011. Вип. 18. С. 7-24. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/123537>
43. Смолій В. А. Велика реформа 1861 р.: сучасне бачення. Проблеми історії України XIX - початку XX ст.. 2011. Вип. 18. С. 4-6. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piu19-20_2011_18_3
44. Франко І.Я. Панщина та скасування 1848 р. в Галичині: твори у 50 т. К.: Наукова думка, 1986. Т. 47. С. 7–122. URL: <https://www.i-franko.name/uk/History/PanschynaTaJijiSkas.html>
45. Шлапінський В. Про монетний двір у Львові 1656-1663рр. і не тільки. Історико-нумізматично-економічний нарис. Львів, 2024. 320 с.
46. Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50 -х років XVII століття : причини і початок Руїни : монографія. Київ: Основи, 1998. 447 с.

47. Orlyk, S. & Orlyk, V. (2019). Control of the Russian occupation authority over the activities of salt factories in Halychyna and Bukovyna in the period of the First World War. *East European Historical Bulletin*, 10, 85–93. <https://doi.org/10.24919/2519-058x.10.159178> [in English].
48. Orlyk, S. & Mekheda, A. (2020). Natural duties of the population of Eastern Galicia and Northern Bukovyna under conditions of the Russian occupation (1914 – 1917). *East European Historical Bulletin*, 16, 153–162. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058x.16.210900> [in English].
49. Orlyk S., Ilytskyi V, Haliv M. (2024). Information potential of the documents of the state archive institutions of Ukraine regarding the research on financial and economic policy of the Russian occupation regime in Eastern Halychyna and Northern Bukovyna during World War I. *Analele Universității din Craiova. Istorie*, Anul XXIX, Nr.1(45), 43 – 60. URL: <https://www.istoriecraiova.ro/ro/> [in English].
50. Orlyk, S. & Pavlenko, V. (2023). Money Issue in the Life of the Population of Kyiv Province (1797 – 1917). *East European Historical Bulletin*, 27, 39–52. doi: 10.24919/2519-058X.27.281543 URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001116545900011> [in English].

Інформаційні ресурси

<http://surl.li/fpxcxi> – Електронна бібліотека «УКРАЇНІКА»

<http://litopys.org.ua/links/inmaps.htm> – Історичні мапи

<http://chtyvo.org.ua/> – Читиво. Електронна бібліотека

<http://exlibris.org.ua/> – Українська електронна бібліотека

<http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка

<http://litopys.kiev.ua/> – Літописи, історія, культура

<http://www.cossackdom.com/> – Козацтво XV – XXI ст.

<http://litopys.org.ua/> – Ізборник: Історія України IX— VIII ст. Першоджерела та інтерпретації

<http://www.history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України

<http://www.info-library.com.ua/> – Електронна бібліотека підручників

<https://historytimelines.co/> – застосунок «History Timelines»

<https://www.deepl.com/uk/translator> - DeepL (перекладач)